

Intervju: Miroslav Lajčák, visoki predstavnik/specijalni predstavnik EU u BiH: "U BiH niko ne govori punu istinu"

25. decembar 2007.godine

Visoki predstavnik Miroslav Lajčák za Start rezimira proteklu 2007. godinu i objašnjava kako smo i zašto zaslužili famozni paraf, kako se osjećao u Stankovićevom društvu, možemo li očekivati nova poskupljenja, kada ćemo postati dio Evrope, kako građani trebaju komunicirati sa političarima, kako premijeri trebaju komunicirati sa novinarima...

Razgovor vodio: Selvedin Avdić

Start: Proglašeni ste za ličnost godine zajedno sa Dodikovim biznismenom Stankovićem i izvjesnim novinarom Soldom. Prvi je povezan sa gotovo svim milionskim transakcijama premijera RS, a drugi nije pretjerano poznat širokom krugu čitalaca. Kako ste se osjećali u njihovom društvu?

Miroslav Lajčák: Izbor laureata je, mislim, pitanje za komisiju koja je uručila priznanja. Meni je drago da je redakcija Nezavisnih novina izabrala mene, zahvaljujući tome da promovišem konsenzus u ovoj zemlji i to je za mene razlog zbog kojeg sam prihvatio ovu premiju. Imaju oni razlog zašto i po kojem kriterijumu su izabrali novinara i preduzetnika, ali

to je pitanje za njih.

Start: Zato smo mi pitali kako ste se Vi osjećali u njihovom društvu?

Miroslav Lajčák: Osjećao sam se potpuno normalno.

Start: Da li ste pitali o kakvim se osobama radi prije nego ste primili nagradu?

Miroslav Lajčák: Logično. Ne mogu da primim nagradu bez toga.

Start: Ne može Vam se zamjeriti Vaša impresivna energija i elan, ali istovremeno ste iskazali nedosljednost u provođenju odluka. Zašto ste odustali od prvobitnog prijedloga poslovnika o radu parlamenta?

Miroslav Lajčák: Svjestan sam mog mandata i ovlasti kao i da ova zemlja jednog dana mora biti normalna u smislu potpune odgovornosti za svoje odluke. Međunarodna zajednica mora voditi ovu zemlju prema tome. Mislim da je bolje da moje odluke nisu 100 posto idealne, neka su 95 posto idealne, ali da su domaći produkt. Političari se moraju navići da treba da odustanu od ekstremističkih zahtjeva i da se dogovaraju.

Start: U javnosti se, ipak, stekao utisak da ste popustili ekstremističkim zahtjevima?

Miroslav Lajčák: Nisam popustio ekstremističkim zahtjevima. Ja sam u početku rekao da ja mogu prihvatiti ono što ispunjava moje zahtjeve, da dokument usklade sa Ustavom i da on, naravno, ima podršku svih političkih partija. Ta tri uvjeta su bila ispunjena i ja bih bio maliciozan da sam reagovao na bilo koji drugi način. Meni je zaista drago da su političari postigli taj dogovor koji poboljšava rad Parlamenta.

Start: Da li ste očekivali ovako kompliciranu političku situaciju kada ste se pripremali za preuzimanje dužnosti?

Miroslav Lajčák: Nema nijednog elementa koji bi bio

iznenađenje za mene. Sve te faktore sam očekivao. Sa druge strane, dubina tih problema je bila veća u mnogim elementima nego što sam mislio. Mnogo više energije treba da se uloži da bi se dobio neki rezultat.

Start: Šta Vas je naročito razočaralo?

Miroslav Lajčák: Ogromno nepovjerenje. Ne možemo doći do promjena ako kažemo, dobro, hajmo ka promjenama, ali ovo moje ne mogu da dam, da odstupim. To je taj problem sa kojim se borimo na svakom koraku.

Start: Nekoliko puta ste identificirali krivce za određene stvari. Prošlu godinu označili su neskriven kriminal, korupcija, krize vlasti, poskupljenja... Možete li sada reći ko su glavni krivci za takvu situaciju?

Miroslav Lajčák: Politički lideri su ti koji su najzaslužniji za sve što je uspjeh i najodgovorniji za sve što je neuspjeh. I nemojte očekivati od mene da sad kažem imena. Svaki lider političke stranke, svaki lider državne institucije, sa preuzimanjem svoje pozicije preuzima i odgovornost. I za uspjehe i neuspjehe, i to je odgovor.

Start: Da onda preformuliram pitanje... Čijim povećanim angažmanom bi se postojeća situacija ublažila?

Miroslav Lajčák: Znao sam da sam izrazio nezadovoljstvo efikasnošću rada parlamenta i vlade. Međutim, ključni problem je ponovo ta atmosfera. To što političari nisu mogli da se sretnu. Vlada nije mogla da funkcioniše bez jasnih političkih instrukcija. I to nije normalno, da su ministri ustvari delegati svojih političkih lidera. Imali smo situaciju da su politički partneri razgovarali samo preko medija. Sada imamo redovne sastanke. Mislim da su ljudi shvatili koliko je to dobro i stvari su krenule naprijed.

Start: Nedavno je Federalni parlament razmatrao poskupljenja, ali na sjednici nije bilo predstavnika Vlade. Kako to

komentirate?

Miroslav Lajčák: Patološka situacija. Svaka informacija koja ide narodu treba da bude ozbiljna. Političari olako koriste teške riječi, kao što je bilo u oktobru oko rata, ljudi reaguju na to, posebno u zemlji kakva je BiH. Političari treba da dva puta razmisle prije nego pričaju. Drugo, na sva pitanja vezana za uslove života treba se ozbiljno odgovoriti. Ministar mora da bude taj koji će da objasni problem, kakav je razlog, šta ljudi mogu da očekuju. Jer to je najelementarnija stvar politička odgovornost.

Start: Šta kažu Vaši ekonomski savjetnici, možemo li očekivati nova poskupljenja?

Miroslav Lajčák: Kažu da su ova zadnja poskupljenja odraz šireg međunarodnog trenda koji je kasnije stigao u BiH. Znači, da su objektivna.

Start: Da li možemo očekivati nova?

Miroslav Lajčák: Zavisi od toga kakve će biti tendencije u širem okruženju.

Start: Znači ne radi se o vještačkom napuhavanju cijena?

Miroslav Lajčák: Ne. To je naša procjena.

Start: Vjerujete li da će BiH potpisati Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju 2008?

Miroslav Lajčák: Da, vjerujem. Smatram da su svi politički lideri stvarno zainteresovani za to. Postoji atmosfera entuzijazma, ovih dana je bio sastanak radne grupe. Naravno, tu će biti problema. Logično. Mi nemamo samo reformu policije, mi imamo još tri uslova koji su vezani za to. Nememo baš napredak reforme sistema javnog emitovanja, ali je atmosfera ta koja daje nadu. Prije dva mjeseca smo se našli u situaciji u kojoj je izgledalo kao da je EU zainteresovana, a Bosna odbija.

Start: Možete li reći kako je BiH, usred najveće krize vlasti, odjednom dobila famozni paraf. Čime smo to zaslužili?

Miroslav Lajčák: Jedanaestog oktobra sam rekao stop. Neću više primoravanja, nametanja evropskog puta jer je to potpuno nenormalno. I onda je počeo proces koji je manje ambiciozan, ali je izvoran, ima legitimitet koji se bazira na podršci svih šest političkih lidera i koji odražava političku situaciju u ovoj zemlji. To je bila Mostarska deklaracija. Onda je EU rekla, dobro, super, to je mali korak, ali nama treba još. Onda smo imali Akcioni plan iz Sarajeva koji je bio upravo to što oni trebaju. Znači uspostavila se jedna vrsta dijaloga, ovdje se nešto postigne EU odmah reaguje. Meni je drago da sam ja svojim naporima sa najvišim zvaničnicima EU uspio da ih ubijedim da podrže tu tendenciju...

Start: Baš me interesuje kako ste se, nakon svog truda, osjećali kada su političari sve zasluge pripisali sebi.

Miroslav Lajčák: Meni je drago zbog zemlje. Svaki uspjeh ima puno očeva. Ako se očevi pojavljuju, znači da imamo uspjeh i to je ključna stvar za mene.

Start: Kako bi na osnovu Mostarske deklaracije trebao izgledati ustroj policije? Ali, molim Vas, neka to bude kratko i precizno objašnjenje.

Miroslav Lajčák: Elementi mostarske deklaracije su da reforma policije poštuje tri evropska principa, drugo, da će biti podijeljena u dvije etape. Prva etapa je državni nivo, a druga faza je lokalni nivo. Da državni nivo treba da se riješi odmah, što prije, a lokalni da se organizuje prema ustavu ove zemlje. Trenutno se poštuje trenutni ustav, a nakon donošenja novog ustava će se promijeniti u skladu sa ustavom. I još jedan ključni element je da je to prvi dokument koji je konačno dobio podršku svih šest političkih partija. On predstavlja platformu.

Start: Ta platforma će omogućiti da se pomire ekstremna

stajališta oko reforme policije. Kako?

Miroslav Lajčák: Od početka govorim o tome da imamo atmosferu da su političari shvatili da odbijanjem gube, a postizanjem kompromisa dobijaju svi. Sad radna grupa radi na donošenju zakona i taj zakon mora da zadovolji svih šest političkih partnera. To je proces u kojem EU posmatraju, ali sigurno nismo ti koji diktiraju.

Start: Kako vidite kompromis?

Miroslav Lajčák: Prvo treba da promijenimo pogled. Da ne gledamo na to ko je izgubio ko dobio, ko treba da plaća političku cijenu. Jer, to je jedna potpuno luda filozofija koja dominira u javnosti, koja upravo ne dozvoljava političarima da se dogovaraju. Znači ne možemo da vidimo život u ovoj zemlji kao nastavak rata političkim sredstvima. Po principu, onaj koji je više spreman na kompromis mora da plaća političku cijenu. Mi trebamo da promijenimo način gledanja stvari.

Start: Dodik je nedavno izjavio da ne vjeruje da će BiH postojati za 10 godina. Šta Vi mislite?

Miroslav Lajčák: Ja vjerujem da će BiH u to vrijeme biti vrlo blizu članstvu u EU ili član EU. Ja sam vidio tu emisiju i kontekst u kojem je to rekao. Bitno je da on kaže da BiH treba da poštuje RS i da RS poštuje BiH. On govori kad nema najava ukidanja RS, onda neće biti ni najava referenduma. Znači, u tom kontekstu treba da vidimo te izjave. Svaki put u intervjuima sarajevskim medijima ja izgledam kao zaštitnik Dodika, a u kontaktima sa medijima iz Banje Luke izgleda kao da branim Harisa Silajdžića...

Start: Molim vas, da li jedan ozbiljan premijer može sebi dozvoliti takvu izjavu, pa da mi onda tražimo u kakvom kontekstu ju je rekao?

Miroslav Lajčák: Puno toga što se dešava u BiH, u medijskom

smislu ne ulazi u kategoriju ozbiljnosti. Nažalost. I zato se trudimo da uvedemo ovu zemlju u evropske tokove jer to donosi više transparentnosti, više odgovornosti. I sada ne bih htio da ulazimo dalje, jer bi to opet dovelo do onoga taj je rekao to, a ovaj ovo, tamo niste reagovali.

Start: Nedavno je isti premijer prijetio glavnom uredniku FTVa i našem kolumnisti Bakiru Hadžiomeroviću. Da li će OHR nešto preduzeti? Jer, bila je to vrlo konkretna prijetnja?

Miroslav Lajčák: Mislim da bi bilo dobro da se ovdje donese jedan kodeks ponašanja političara prema medijima.

Start: Da li Vi smatrate da je ovo bila ozbiljna prijetnja?

Miroslav Lajčák: Ne mislim. Mislim da je to ulazilo u onu kategoriju vrlo ozbiljnih riječi koje se lako izreknu. Međutim, lider treba da je lider, treba da bude primjer.

Start: Zar ne mislite da bi nekom sada moglo pasti na pamet da napadne novinara kako bi pomogao svom lideru? To je ozbiljna stvar...

Miroslav Lajčák: Naravno, ja ne mogu da podržim takve izjave. Lider treba da bude primjer, način kako se kontroliše, to je lider. I u tom smislu vi kao mediji imate priliku da takve stvari pokažete i stavite u kontekst.

Start: Znači, Vi mislite da Hadžiomerović nema čega da se plaši?

Miroslav Lajčák: Ja mislim da to nije ozbiljno smišljena prijetnja, a sa druge strane, ima tu dosta ludaka koji vjeruju svojim liderima. Ako lider kaže nešto neozbiljno, oni to shvataju kao instrukciju.

Start: Šta biste preporučili Hadžiomeroviću?

Miroslav Lajčák: Ja mogu da preporučim njemu i svim medijima da se bave časno svojim poslom, da pokažu javnosti sve

društvene pojave koje se ne smiju tolerisati. Da na takav način svi zajedno stvaramo atmosferu netolerancije prema ponašanju političara koje nije u skladu sa elementarnom kulturom.

Start: Kako komentarišete posljednji sastanak Silajdžića i generala Delića? Da li vjerujete da je to tek greška kabineta?

Miroslav Lajčák: Mislim da to nije urađeno da nanese štetu Deliću. Mislim da to odražava postojeće stanje u našem društvu, jednima su optuženici za ratne zločine heroji, a drugima ratni zločinci. I to je, naravno, dodatna stvar koja komplikuje stvaranje jedne zdrave atmosfere. Naravno da to nije smjelo da se desi, jer je to jako loša poruka, najprije za pripadnike naroda nad kojim je, navodno, počinjen zločin. To sud treba da dokaže i donese presudu, ali on jeste optužen. Još jedna stvar u BiH je da su svi pripadnici naroda osjetljiviji prema sebi nego što su osjetljivi prema osjećanjima drugih... Svi žele da vide taj dio istine koji im odgovara a da prećute dio istine koji ne ulazi u njihov koncept. Tu se stvaraju tri istine, niko ne laže, ali niko ne govori punu istinu i onda se stvara slika konfuzije.

Start: Ljudi koje su Vaši prethodnici smijenili zbog opstruiranja Dejtonskog sporazuma amnestirani su i vraćaju se na velika vrata na bh. političku scenu. Teško je povjerovati da su se u međuvremenu promijenili.

Miroslav Lajčák: Ja poštujem odluke mojih prethodnika, ima ljudi kojima je taj rok prošao. Oni imaju mogućnost da se vrate. Oni kojima je zabrana bez ograničenja ne smiju da se vrate i tu nema kompromisa.

Start: Kako se procjenjuje taj period?

Miroslav Lajčák: To je bio dio odluke, a na osnovu čega su oni to procijenili, ja ne znam, ali ja to prihvatom kao činjenicu. Ja sam ovde nasljednik.

Start: Ljudi govore da nemaju za koga glasati. Da li Vi vidite neku političku snagu u BiH za koju bi glasali?

Miroslav Lajčák: Ja vidim ogromnu frustraciju građana i ne treba im zamjeriti na tome. Vidim vrlo malu interakciju između političara i građana, u smislu da se političari, u mnogo manjoj mjeri nego što je to slučaj u drugim zemljama, osjećaju pod kontrolom građana. I, naravno, ogromni je uticaj političkih stranaka i na medije i to svi znamo, mnogo više nego u drugim zemljama u regionu. Elementi građanskocivilnog društva koji stvaraju scenu javne kontrole ovdje su slabi i građani ne vide sebe kao političku snagu.

Start: Mediji neprestano iznose dokumente o kriminalu, ali niko ne odgovara! Kako to komentirate?

Miroslav Lajčák: Niko nije dosljedan tome. Ako imamo činjenice, treba da se obratimo tužilaštvu, ali tužilaštvo ništa ne poduzme, onda treba ponovo mediji da pokrenu pitanje, zašto se odugovlači, ništa ne poduzima... Danas imamo jedan skandal, ali naredni skandal sakrit će prethodni. Podsjećam vas na pljačku na Aerodromu, za nju niko nije snosio posljedice, ko je dao ostavku? Onda će se desiti novi skandal i opet niko neće snositi posljedice.

Start: Od kada ste došli, da li ste ikada razmišljali da upotrijebite Bonske ovlasti i smjenjujete političare?

Miroslav Lajčák: Ja koristim bonske ovlasti. Više puta sam o tome razmišljao i jednom sam bio blizu. Smijenio sam jednog političara, nije na najvišem nivou. Uvijek razmišljam za i protiv, i u skladu sa tim se i ponašam. To je dio mog mandata, dio moje odgovornosti.

Start: Zašto u 2008. godini treba ostati u BiH?

Miroslav Lajčák: Zato što će to biti dobra godina u BiH. Bolja od prethodne. I to je to.